

CAHLE CU REPREZENTĂRI HERALDICE DESCOPERITE LA CÂMPULUNG MUSCEL - „ACVILA BICEFALĂ“

MARIA VENERA RĂDULESCU

Cahlele medievale descoperite în spațiul românesc folosesc, uneori, ca decor, motive de inspirație heraldică: steme de stat și dinastice, armoarii ale unor familii nobiliare, steme ale unor orașe ș.a. În Țara Românească cea mai răspândită reprezentare de inspirație heraldică, folosită pe cahle, este cea a acvilei bicefale, stemă a familiei Cantacuzino. Cercetări arheologice au scos la lumină asemenea piese în arealul bucureștean, în zona bisericii Sf. Gheorghe¹, a mănăstirilor Radu Vodă² sau Mihai Vodă³, la Târgoviște⁴, Filipeștii de Pădure⁵ ș.a. Pe aceste cahle, interpretarea artistică a stemei cantacuzine este diferită. Cea mai timpurie piesă, cu stema familiei boierești menționate, poartă data 1666⁶. Este o placă de sobă dreptunghiulară, cu dimensiunile de 31/25 cm. Decorul, în relief, a fost realizat prin modelarea pastei de lut într-un tipar de lemn. Piesa este nesmălțuită și ușor micasată. În câmpul cahlei este redată o acvilă bicefală cu aripile desfășurate, capetele încoronate, ghearele libere. Între capetele acvilei se află o coroană deschisă, interpretată artistic. În registrul inferior, o inscripție cu litere chirilice conține numele meșterului „СМЕОРВ“, nume interpretat și drept „SIMEON RUS <U>“⁷ și anul executării lucrării „1666“. Câmpul este înconjurat de un chenar dispus oblic spre interior și decorat cu elemente vegetale stilizate (Fig. 1). Realizarea artistică este opera unui artist talentat, care, conștient de valoarea sa, a ținut să-și semneze opera, procedeu folosit în foarte puține cazuri la piesele de ceramică monumentală. Cahla a fost descoperită în Muntenia, într-un loc

¹ *Bucureștii de odinioară în lumina cercetărilor arheologice*, București, 1959, pl. CVII/10.

² *Ibidem*, pl. LXII/1.

³ *Ibidem*, pl. LXXX/2; S. Morintz, Gh. Cantacuzino, *Săpăturile arheologice din sectorul Mihai Vodă*, în „Studii și Referate“, I, 1954, București, (extras, p. 65, fig. 12/3).

⁴ O piesă achiziționată în zona orașului Târgoviște a figurat în colecția Barbu Slătineanu. În prezent se află în colecția CNM - C. D. Târgoviște, inv. 287.

⁵ O piesă inedită în colecția Muzeul Județean Prahova - Ploiești.

⁶ Sp. Cegăneanu, *Obiecte bisericești studiate și descrise de ...*, București, 1911, p. 7, fig. C (piesa azi pierdută se afla în colecția Muzeului Național de Antichități); B. Slătineanu, *Plăci de ceramică românească din secolul al XVII-lea*, în „RIR“, vol. VIII, 1938, p. 60-61 (extras p. 7-8, fig. 3); idem, *Ceramica feudală românească și originile ei*, București, 1958, fig. 116, p. 193 (piesa a fost descoperită în Muntenia, într-un loc nedeterminat și procurată prin intermediari).

⁷ *Inscripțiile medievale ale României*, vol. I, 1395-1800 - *Orașul București*, București, 1965, p. 466 - nr. 552 (cu mențiunea că a fost achiziționată la Curtea de Argeș? și se află în Colecția mixtă de artă comparată).

nedeterminat. Barbu Slătineanu⁸ făcea observația pertinentă asupra asemănării dintre forma și decorul chenarului de pe această placă și „forma și chenarul“ de pe o altă placă, descoperită la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu ocazia restaurării Bisericii Episcopale de la Curtea de Argeș, placă ce are ca decor un grifon⁹.

Un fragment de cahlă smălțuită policrom (ocru, verde închis și verde deschis) cu același ornament, a fost descoperit la Herăști, județul Giurgiu¹⁰.

Recentele cercetări arheologice de la Câmpulung¹¹ au scos la lumină fragmente ceramice ce provin, probabil, de la patru cahlă la a căror decorare s-a folosit același tipar cu al pieselor enunțate mai sus. Două dintre fragmente păstrează, parțial, inscripția cu numele meșterului, redat cu litere chirilice SI <MEON RUSU> și anul executării piesei 16 <66> (Fig. 2 - reconstituite). Unele dintre fragmente de cahlă descoperite la Câmpulung au avut suprafața exterioară smălțuită în verde (smălț mult exfoliat în prezent), iar altele au fost nesmălțuite.

A atunci când sunt rezultatul unei comenzi speciale, teracotele din secolul al XVII-lea s-au dovedit a fi realizări artistice deosebite, manifestând aceleași caracteristici ca și sculptura în lemn sau piatră a secolului respectiv. În această perioadă ornamentica se înnoiește cu motive florale și vegetale: laleaua, acantul, vrejuri ce descriu în mișcarea lor linii meandrice din care se dezvoltă, într-un echilibru decorativ, alte frunze, boboci sau flori. Influența Renașterii sau mai târziu a Barocului se face simțită, dar contopită în stilul propriu al artei muntenești. Repertoriul decorativ al principalelor genuri de artă este folosit și la împodobirea cahlălor. Chenarul compus din elemente vegetale și florale, chenar ce ornamează ușile și ferestrele monumentelor de cult sau laice, cadrele marginale ale pisaniiilor sau pietrelor de mormânt, aceste chenare sunt întâlnite, realizate stilizat, la unele teracote de sobă. Compozițiile decorative de pe unele teracote, compoziții în care elementul heraldic (stema Țării Românești sau un blazon al familiei nobiliare) se asociază cu ornamentica florală, își găsesc corespondent în paginile tipăriturilor contemporane¹².

Folosirea la construirea sobelor a cahlălor, unele de evidentă reușită artistică, face parte din preocuparea societății medievale românești pentru confort și armonia ambientului. Decorarea unei sobe dintr-o casă câmpulungeană a secolului al XVII-lea cu acvila bicefală nu poate fi întâmplătoare. Presupunem că proprietarul medieval al unei asemenea locuințe ar fi putut avea tangențe cu marea familie boierească a Cantacuzinilor.

⁸ B. Slătineanu, *Plăci de ceramică românească din secolul al XVII-lea*, în „RIR“ VIII, 1958 (extras p. 8, nota 1).

⁹ Gr. Tocilescu, *Biserica Episcopală a Mănăstirii Curtea de Argeș restaurată în zilele M.S. Regelui Carol I și sfințită din nou în ziua de 12 octombrie 1886*, București, f.a., fig. A, p. 36.

¹⁰ Piesă inedită în colecția Muzeului Național de Artă - București, inv. C. 740.

¹¹ Cercetarea arheologică la Câmpulung din august - septembrie 2001, a fost condusă de Gh. I. Cantacuzino. Piese menționate au fost descoperite în str. Negru Vodă 76, sector corectat de M. V. Rădulescu.

¹² Stema familiei Cantacuzino cu inițialele spătarului Mihail Cantacuzino se află pe Antologhionul tipărit la Râmnic, 1705 (Bibl. Acad. CRV, nr. 147); stema lui Șerban Vodă Cantacuzino se află pe Biblia tipărită la București în 1688 (Bibl. Acad. CRV, nr. 86). Pentru alte reprezentări heraldice pe cahlă vezi Maria Venera Rădulescu, *Influențe heraldice pe cahlă argeșene - „leii rampanți - ațrânți“*, în „Argessis. Studii și Comunicări“, Muzeul Județean Argeș, IX, 2000, p. 165-172.

Muzeul Județean Argeș
ARGESSIS, STUDII ȘI COMUNICĂRI, seria ISTORIE, TOM X, 2001

Fig. 1 Cahlă decorată cu acvila bicefală, descoperită în Muntenia
(loc nedeterminat)

Fig. 2 Cahlă decorată cu acvila bicefală, descoperită la Câmpulung Muscel (reconstituire)